

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

_____ **Л.І. Чорний**
(підпис) (ініціали, прізвище)

__14__ лютого _____ 2020 року
М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»
для підготовки фахівців на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр
за спеціальністю 232 Соціальне забезпечення
галузі знань 23 Соціальна робота**

м. Хмельницький
2020

ЗМІСТ

			Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		3
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	3
	1.2.	Лекції	4
	1.3.	Семінарські заняття	5
	1.4.	Самостійна робота студентів	9
	1.5.	Індивідуальні завдання	10
	1.6.	Підсумковий контроль	11
2.	Схема нарахування балів		14
3.	Рекомендовані джерела		16
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		19

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин												
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання						
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1.	Тема 1. Понятійно-категоріальний апарат дисципліни. Небезпеки. Ризик як кількісна оцінка небезпек	14	2	2	-	-	10							
2.	Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дій на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	24	6	6	-	-	12							
3	Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно небезпечних об'єктах. Вибухопожежонебезпека. Радіаційна безпека. Хімічна безпека	26	8	6	-	-	12							
4	Тема 4. Соціальні і політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Небезпеки воєнного часу та НС воєнного характеру	23	6	6	-	-	11							
5	Тема 5. Менеджмент безпеки, правове забезпечення захисту населення у НС. Управління силами та засобами ОГ під час НС	18	4	4	-	-	10							
	Усього годин	105	26	24	-	-	55							

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.1.	Понятійно-категоріальний апарат дисципліни. Небезпеки. Ризик як кількісна оцінка небезпек. Введення до вивчення дисципліни БЖД.	2
1.1.1.	Проблеми БЖД в сучасному світі.	
1.1.2.	Предмет і завдання дисципліни БЖД.	
1.1.3.	Основні поняття та визначення.	
1.1.4.	Класифікація НС.	
2.1.	Природні загрози, характер їхніх проявів та дій на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. Стихійні лиха дії населення при їх загрозі, під час і після їх настання.	2
2.1.1.	Загальна характеристика НС природного характеру	
2.1.2.	Землетруси, дії влади та населення.	
2.1.3.	Повінь, паводок, підтоплення. Заходи захисту населення	
2.1.4.	Сильні вітри, буревії, смерчі. Поведінка населення для збереження життя і здоров'я	
2.1.5.	Пожежі природних екосистемах.	
2.2.	Природні загрози, характер їхніх проявів та дій на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. Зберігаюча поведінка людей під час відпочинку в природних умовах.	2
2.2.1.	Лід як джерело небезпеки та правильна поведінка на льоду	
2.2.2.	Безпека перебування в горах та лісі.	
2.3.3.	Правила безпечної поведінки на воді.	
2.3.	Природні загрози, характер їхніх проявів та дій на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. Інфекційні хвороби та їх вплив на життєдіяльність людей .	2
2.3.1.	Інфекційні хвороби та їх вплив на життєдіяльність людей.	
2.3.2.	Характеристика деяких поширених захворювань .	
2.3.3.	Заходи по боротьбі з інфекційними хворобами.	
2.3.4.	Хвороби, що передаються статевим шляхом.	
3.1.	Техногенні небезпеки та їх наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах. Характеристика техногенних небезпек та класифікація НС техногенного характеру. Вибухопожежонебезпечні об'єкти та заходи при НС на них.	2
3.1.1.	Техногенні небезпеки. Класифікація НС техногенного характеру.	
3.1.2.	Вибухопожежонебезпечні об'єкти в Україні та на Хмельниччині.	
3.1.3.	Пожежогасіння аварій на вибухопожежонебезпечних об'єктах.	
3.1.4.	Дії влади та населення з профілактики пожеж.	
3.2.	Техногенні небезпеки та їх наслідки. Радіаційно-небезпечні об'єкти, їх поширеність в Україні, дії населення в НС з викидом радіоактивних речовин.	2
3.2.1.	Характеристика радіаційно-небезпечних об'єктів.	
3.2.2.	Вплив радіоактивних речовин. Прилади контролю радіоактивного забруднення.	
3.2.3.	Дії у випадку загрози виникнення та настання радіоактивних	

3.2.3.	небезпек. Деякі екологічні аспекти побудови третього і четвертого енергоблоків на Хмельницькій АЕС.	
3.3.	Техногенні небезпеки та їх наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах. Хімічно небезпечні об'єкти на Хмельниччині та в Україні. Дії влади та населення при НС на них.	2
3.3.1.	Характеристика хімічно небезпечних об'єктів в Україні і на Хмельниччині.	
3.3.2.	Виявлення хімічного забруднення навколишнього середовища.	
3.3.3.	Дії влади та населення при аваріях на хімічно небезпечних об'єктах (ХНО).	
3.3.4.	Перша допомога при отруєннях небезпечними хімічними речовинами (НХР).	
3.4.	Техногенні небезпеки та їх наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах. Небезпеки сучасного міста.	2
3.4.1.	Місто як урбоекосистема.	
3.4.2.	Перенасичення транспортними засобами сучасних міст як проблема безпеки.	
3.4.3.	Інформаційні небезпеки у місті.	
3.4.4.	Медико-біологічні небезпеки міського середовища.	
3.4.5.	Кримінальні небезпеки та їх попередження.	
4.1.	Соціальні і політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Заходи захисту. Небезпеки воєнного часу та НС воєнного характеру. Характеристика соціальних і політичних небезпек та НС соціального характеру	2
4.1.1.	Характеристика соціальних і політичних небезпек.	
4.1.2.	Соціально-медичні загрози безпеці української нації.	
4.1.3.	НС соціального характеру.	
4.1.4.	Правила поведінки під час можливих терористичних актів.	
4.1.5.	Безпека людини в натовпі.	
4.2.	Соціальні і політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Здоровий спосіб життя та раціональне харчування як важливі складові суспільної протидії соціальним небезпекам.	2
4.2.1.	Поняття здорового способу життя.	
4.2.2.	Збереження здоров'я як мета здорового способу життя.	
4.2.3.	Основи раціонального харчування.	
4.2.4.	Режим харчування здорових людей.	
4.3.	Соціальні і політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Небезпеки воєнного часу та НС воєнного характеру	2
4.3.1.	Характеристика НС воєнного характеру.	
4.3.2.	Особливості сучасних воєнних дій в Україні.	
4.3.3.	Правила виживання в районі ведення бойових дій.	
4.3.4.	Адаптація населення та військових до мирного життя після бойових дій.	
5.	Менеджмент безпеки, правове забезпечення захисту населення та АТО у НС. Управління силами та засобами ОГ під час НС. Захист населення і територій від НС різного характеру	2
5.1.1.	Основні заходи захисту населення і території.	
5.1.2.	Оповіщення та інформування.	

5.1.3.	Укриття населення в захисних спорудах. Заходи евакуації.	
5.1.4.	Інженерний захист територій, радіаційний і хімічний захист. Засоби індивідуального захисту.	
5.1.5.	Медичний, біологічний, психологічний захист.	
5.1.6.	Навчання населення діям у НС.	
5.2.	Менеджмент безпеки, правове забезпечення захисту населення та АТО у НС. Управління силами та засобами ОГ під час НС. Менеджмент безпеки.	2
5.2.1.	Правове регулювання безпеки життєдіяльності в Україні.	
5.2.2.	Управління безпекою життєдіяльності.	
	Усього	26

1.3. Семінарські заняття 1.

Тема 1. Понятійно-категоріальний апарат дисципліни. Небезпеки. Ризик як кількісна оцінка небезпек

Тема 1.1. Проблеми безпечної життєдіяльності в сучасній Україні.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Предмет і завдання дисципліни БЖД.
2. Основні поняття та визначення з дисципліни «Безпека життєдіяльності».
3. Джерела небезпеки життєдіяльності та породжені ними фактори.
4. Елементи теорії ризику.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : безпека, небезпека, небезпечні та шкідливі фактори, ризик, державна політика в галузі безпечної життєдіяльності, аварія, стихійне лихо.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: зростанні травматизму невиробничого характеру, що поглиблює демографічну кризу в Україні, необхідності підготовки населення до НС техногенного та природного характеру, важливості вивчення предмету «БЖД» для збереження життя та здоров'я.

Семінарське заняття 2

Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дій на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. 2.1. Вживання при НС природного характеру.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Класифікація НС в Україні.
2. Характеристика НС природного характеру.
3. Природні загрози, що можуть впливати на життєдіяльність Хмельниччини.
4. Дії населення при загрозі, настанні та після землетрусу.
5. Проблема мінімізації наслідків повеней та підтоплення.
6. Бурі і урагани в Україні та захист населення від них.
7. Вживання при пожежі в природних екосистемах.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : надзвичайна ситуація, державний класифікатор надзвичайних ситуацій, джерела небезпеки життєдіяльності, стихійні лиха.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: наявності природних, техногенних, соціальних і політичних та комбінованих небезпек життєдіяльності людини, необхідності проведення превентивних дій щодо НС різного характеру, наявності ДК 019 -2010 де вказані шифри різноманітних НС в Україні, важливості підготовки влади і населення до виживання під час стихійних лих та інших НС природного характеру.

Семінарське заняття 3

Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дій на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. 2.2 Зберігаюча поведінка людей під час відпочинку в природних умовах

Питання для усного опитування та дискусії

1. Як застерегтись від небезпек у лісі?
2. Безпечне перебування в горах України.
3. Водні об'єкти як фактори небезпеки та шляхи запобігання втратам людей на них.
4. Обледеніння та лід. Що необхідно знати щоб не потрапити у небезпеку.

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: природні небезпеки, безпека у горах, безпека на воді, зимові небезпеки.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: відпочинок в природних умовах необхідний сучасній людині яка все більше перебуває у штучному техногенному середовищі; вплив природного середовища має сприяти відновленню сил

Та надихати на нові трудові здобудки; часто відпочиваючі нехтують вимогами безпеки та вживають алкогольні напої, що може привести до нещасних випадків; особливо небезпечно в стані сп'яніння перебувати на водоймі влітку і взимку; відпочиваючи в горах слід звертати увагу на повідомлення спеціалістів ДСНС про можливі несприятливі зміни погоди та прояв небезпечних явищ таких як селеві потоки чи сходження снігових лавин .

Семінарське заняття 4

Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дій на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. 2.3 Інфекції як фактори безпеки

Питання для усного опитування та дискусії

1. Загальне поняття про інфекції та їх класифікація.
2. Кишкові інфекції: дизентерія, сальмонельоз, холера.
3. Інфекції дихальних шляхів. ГРВІ, туберкульоз легенів, ковід-19.
4. Заходи захисту від інфекційних хвороб.
5. Хвороби, що передаються статевим шляхом (ХІЦПСШ) .
 - 5.1. Проблема поширення венеричних захворювань в Україні.
 - 5.2. Профілактика поширення гонореї.
 - 5.3. Наслідки зараження збудником сифілісу для репродуктивної функції.
 - 5.4. Трихомоніаз та молочниця як наслідок ведення нездорового способу життя

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: інфекції, інфекційні хвороби, інфікування, дизентерія, холера, туберкульоз, ГРВІ, носій інфекції, венеричні захворювання, хвороби, що передаються

статевим шляхом, гонорея, сифіліс, трихомоніаз, кандидози, збудники ХЩПСШ, захищений секс, репродуктивна функція.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Існує велика кількість інфекційних агентів бактеріальної та вірусної природи, що можуть становити небезпеку для людини; інколи заразитись можна не від хворого, а від носія інфекції який перехворів раніше або є несприйнятним до даної інфекції; необхідно бути уважним до повідомлень про поширення тієї чи іншої інфекції в місцевості де ви проживаєте чи відпочиваєте; при перших симптомах будь-якої інфекційної хвороби варто звертатись до лікаря і не займатись самолікуванням. Останнім часом серйозною проблемою для людства стала поява нової небезпечної інфекції ковід-19. Необхідно дотримуватись рекомендацій санітарних служб по запобіганню його поширення. Венеричні захворювання досить поширені в Україні. Швидке поширення ХЩПСШ в останні десятиріччя створює загрозу демографічній ситуації в державі. Необхідно інформувати молодь про наслідки незахищеного сексу. Вчасна діагностика та лікування ХЩПСШ є важливим завданням як громадян так і держави.

Семінарські заняття 5-6

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах. Вибухопожежонебезпека. Радіаційна безпека. Хімічна безпека.

3.1. Техногенні небезпеки. Дії влади та населення при аваріях на ПНО

1. Небезпеки та надзвичайні ситуації техногенного характеру. Їх характеристика.
2. Вибухонебезпечні об'єкти в Україні та на Хмельниччині.
3. Характеристика радіаційно-небезпечних об'єктів в Україні та на Хмельниччині.
4. Дії у випадку загрози виникнення та настання радіаційної небезпеки.
5. Дії влади і населення при аваріях на ХНО.
6. Заходи та засоби колективного та індивідуального захисту від уражаючих факторів при НС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : техногенні небезпеки, потенційно-небезпечні об'єкти, вибух, пожежа, вибухопожежонебезпека, радіація, навколишнє середовище, радіаційна безпека, РНО, АЕС, радіаційна аварія, йодопрфілактика, хімічна безпека, ХНО, сильнодіючі ядучі речовини, засоби індивідуального захисту, оповіщення, інформування про загрози, захисні споруди, евакуація, види захисту від НС різного характеру, уражаючі фактори.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: існує велика кількість потенційно-небезпечних об'єктів на території України та Хмельниччини зокрема; необхідно проводити значну превентивну діяльність для недопущення НС на них, щороку спостерігається переважаючі надзвичайних ситуацій техногенного характеру над НС природного характеру; особливо небезпечні НС на вибухопожежонебезпечних об'єктах; необхідно вміти швидко і ефективно діяти у випадку виникнення НС на них. Об'єкти, на яких використовуються, виготовляються, переробляються, зберігаються або транспортуються небезпечні радіоактивні, хімічні й біологічні речовини, пожежовибухові, гідротехнічні й транспортні споруди, транспортні засоби, а також інші об'єкти, що створюють загрозу виникнення НС є потенційно небезпечними об'єктами.

Особливу небезпеку для людей і навколишнього середовища становлять радіаційно небезпечні об'єкти (РНО).

До РНО належать: атомні електростанції (АЕС), підприємства з виготовлення і переробки ядерного палива, підприємства поховання радіоактивних відходів, науково-дослідні організації, які працюють з ядерними реакторами; ядерні енергетичні установки на об'єктах транспорту та ін. Особливо небезпечні аварії на підприємствах, які виробляють, використовують або зберігають СДЯР, вибухо- і вогнебезпечні матеріали. До них належать заводи і комбінати хімічної, нафтохімічної і нафтопереробної промисловості, підприємства, оснащені холодильними установками (молокозаводи, м'ясокомбінати, холодильники), котрі як холодоносії використовують аміак, підприємства з виробництва добрив і пластичних мас.

Необхідно мобілізувати владу і населення на підготовку до можливого виникнення НС на РНО та ХНО.

Захист населення і територій від НС різного характеру є важливим завданням будь-якої держави; в Україні прийнято багато нормативно-правових актів, присвячених організації захисту населення від НС, але часто спостерігається формальний підхід до вирішення таких важливих завдань; студентам вже нині необхідно знати про всі види захисту та вміти використовувати більшість із них.

Семінарське заняття 7

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. 3.2. Небезпеки сучасного міста

Питання для усного опитування та дискусії

1. Місто як урбоекосистема(природно- техногенний комплекс).
2. Перенасичення транспортними засобами сучасних міст та проблеми безпеки.
3. Інформаційні небезпеки у місті.«Групи смерті» та їх наслідки.
5. Кримінальні небезпеки (крадіжки, грабежі, зґвалтування, викрадення людей) та їх попередження.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : урбоекосистема, міський транспорт, електромагнітний смог кишенькові крадіжки, зґвалтування, грабежі.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: враховуючи, що переважна більшість населення нині проживає в містах, безпека міського життя набуває особливого значення. Виникає потреба розглянути різноманітні аспекти безпеки у місті. Перенасичення міст автотранспортом приводить до того, що атмосферне повітря забруднюється токсичними речовинами і перехід на нові види двигунів дасть можливість покращити стан атмосфери; автотранспорт часто стає причиною травмування і загибелі людей ; варто зупинитись на можливих причинах такого травматизму та шляхах його запобігання. Значне поширення мобільного зв'язку, інтернет- технологій, зростання використання електроприладів призводить до створення електромагнітного смогу і його негативного впливу на організми. Серйозною проблемою для фахівців з інформаційної безпеки стають так звані «групи смерті» , що з'являються в соцмережах. Варто навчитись протистояти подібним впливам . Так само важливо опрацювати інформацію про запобігання або вихід із найменшою шкодою із кримінальних небезпек .

Семінарське заняття 8

Тема 4. Соціальні і політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Небезпеки воєнного часу та НС воєнного характеру. 4.1. Соціальні фактори, що впливають на життя і здоров'я людини.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Характеристика соціальних і політичних небезпек в Україні. Класифікація НС соціального характеру.
2. Проблеми поширення наркоманії.
3. Пияцтво та алкоголізм як комплексна проблема.
4. Шляхи виходу з тютюнової та алкогольної залежності.
5. Поширення ВІЛ та СНІД в Україні.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: пияцтво, дезінформація, проституція, алкоголізм, суїцид, тютюнопаління, венеричні хвороби, СНІД, вандалізм, тероризм, конфлікти.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: в багатьох державах існує проблема значного поширення серед населення шкідливих звичок; в Україні за підрахунками з врахуванням поправочних коефіцієнтів ВООЗ приблизно 1/6 населення уражена шкідливими факторами пов'язаними із алкоголізмом, наркоманією, туберкульозом, ВІЛ інфекцією; необхідно проводити серед молоді більш ефективну роботу по попередженню поширення серед них основних шкідливих звичок; формалізм в роботі соціальних працівників та вихователів, відсутність контролю зі сторони батьків та правоохоронних органів зводить нанівець прийняття досить суворих законів по попередженню поширення шкідливих звичок в Україні.

Семінарське заняття 9

Тема 4. Соціальні і політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Небезпеки воєнного часу та НС воєнного характеру. 4.2. Небезпеки воєнного часу та НС воєнного характеру.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Характеристика НС воєнного характеру.
2. Особливості гібридної війни в Україні.
3. Правила виживання в районі ведення бойових дій.
4. Адаптація населення та військових до мирного життя після бойових дій.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: НС воєнного характеру, воєнні дії, гібридна війна, країна агресор, сепаратисти, сіра зона, непідконтрольна територія.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: в Україні вже 6-й рік триває неоголошена війна з Росією, яку тривалий час називали антитерористичною операцією; ця війна забрала тисячі життів військових і мирних жителів; необхідно

пам'ятати основні заходи, що можуть мінімізувати втрати людських життів та здоров'я населення держави та матеріальні втрати в умовах гібридної війни.

Семінарське заняття 10

Тема 4.2. Перша медична допомога у надзвичайних ситуаціях.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Допомога при ураженні електричним струмом.
2. Перша допомога при пораненнях і кровотечах.
3. Допомога при опіках та обмороженні.
4. Перша допомога при ушкодженні м'яких тканин, суглобів, кісток.
5. Долікарська допомога при отруєнні грибами.
6. Долікарська допомога при отруєнні отрутохімікатами.
7. Долікарська допомога при отруєнні ліками.
8. Долікарська допомога при отруєнні алкоголем.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: екстрена медична допомога, опіки, електричні травми, переломи, кровотечі, втрата свідомості, клінічна смерть.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: при вчасні допомозі виживає 1/5 важкотравмованих громадян тому необхідно щоб кожний спеціаліст мав елементарні навички надання невідкладної медичної допомоги; швидкість, послідовність та правильність надання допомоги потерпілим від НС є важливим завданням кожного громадянина; необхідно пам'ятати про обережність того хто надає допомогу особливо якщо це стосується електричного струму чи інших смертельних небезпек.

Семінарське заняття 11

Тема 5.2. Правові та управлінські аспекти «Безпеки життєдіяльності».

Питання для усного опитування та дискусії

1. Правова основа захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.
2. Завдання органів місцевого самоврядування з проведення превентивних заходів щодо НС різного характеру.
3. Сутність і особливості оперативного управління за умов виникнення НС.
4. Мета і загальна характеристика рятувальних та інших невідкладних робіт.
5. Організація взаємодії сил при проведенні аварійно-рятувальних робіт та основних видів забезпечення в зоні НС.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Кодекс цивільного захисту, управління безпекою життєдіяльності, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, регіональні управління з надзвичайних ситуацій.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: ефективність діяльності всіх органів державної влади по попередженню НС та ліквідації

їх наслідків дозволить зберегти значні людські та матеріальні ресурси України, яка зазнає економічної та демографічної кризи; існують проблеми в профілактичній роботі на різних рівнях управління та в координації діяльності управлінських структур під час та після НС різного характеру; необхідно більш ретельно готувати населення до виникнення НС різного характеру та завчасно готувати матеріальні та технічні ресурси для проведення рятувальних та інших невідкладних робіт. *(При можливості проводиться екскурсія до підрозділів ДСНС та органів їхнього управління).*

Семінарське заняття 12

Тема 5. Менеджмент безпеки, правове забезпечення захисту населення та АТО у НС. Управління силами та засобами ОГ під час НС. 5.1. Захист населення і територій від НС різного характеру.

1. Оповіщення і інформування.
2. Види захисних споруд та укриття населення в них.
3. Заходи евакуації.
4. Інженерний, радіаційний і хімічний захист.
5. Медичний і біологічний захист.
6. Психологічний захист.
7. Навчання населення діям у НС.

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: захист населення і територій, цивільний захист, заходи захисту, захисні споруди, надзвичайні ситуації, Кодекс цивільного захисту України, види захисту населення і територій.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

В умовах неоголошеної війни на сході держави зростає актуальність засвоєння студентами інформації про заходи та засоби захисту від дії уражаючих факторів;

Необхідно детально ознайомитись з алгоритмами поведінки при можливому настанні небезпеки пов'язаної із застосуванням сучасних засобів ураження; варто завчасно подбати про підготовку найпростіших захисних споруд та засобів індивідуального захисту; останнім часом серед населення України зростає захворюваність на посттравматичний стресовий розлад, що вимагає застосування психологічних методів захисту.

1.4. Самостійна робота студентів

Тема 1. Понятійно-категоріальний апарат дисципліни. Небезпеки. Ризик як кількісна оцінка небезпек

Завдання 1. Опрацюйте основні поняття безпеки життєдіяльності: безпека, небезпека, життєдіяльність, життєве середовище, шкідливий фактор, небезпечний фактор, техносфера, ризик.

Завдання 2. Поясніть особливості існування людини в умовах інформаційного вибуху.

Завдання 3. Визначте роль безпечної поведінки самої особи в сучасному світі.

Питання для самоконтролю

- Чим відрізняються поняття «біосфера», «техносфера» і «ноосфера»?
- Які наслідки для безпеки сучасної людини настають через значний техногенний тиск на середовище її існування?
- Особливості існування людини в умовах інформаційного вибуху.
- Що є предметом вивчення БЖД та які завдання стоять перед нею.
- Що таке аксіома про потенційну небезпеку життєдіяльності людини?

Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дій на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки

Завдання 1. Наведіть природні небезпеки, що можуть загрожувати населенню в Україні.

Завдання 2. Наведіть приклади природних небезпек Хмельниччини.

Завдання 3. Поясніть як відбувається захист природних екосистем від пожеж.

Завдання 4. Засвойте алгоритм дій при загрозі НС природного характеру.

Питання для самоконтролю

- Що таке стихійне лихо?
- Види небезпек природного характеру.
- Як діяти у випадку загрози НС природного характеру?
- Хто має інформувати населення про загрозу чи настання стихійного лиха?
- Дії населення під час та після землетрусу, повені, урагану.

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах. Вибухопожежонебезпека. Радіаційна безпека. Хімічна безпека

Завдання 1. Наведіть перелік техногенних загроз в Україні.

Завдання 2. Ознайомтесь з переліком потенційно-небезпечних об'єктів Хмельниччини.

Завдання 3. Поясніть дії влади та населення по мінімізації наслідків НС техногенного характеру.

Завдання 4. Доведіть що ХАЕС є радіаційно- небезпечним об'єктом.

Завдання 5. Засвойте алгоритм дій населення при аваріях на ПНО.

Питання для самоконтролю

- Що сказано про техногенні НС в ДК 019-2010?
- Які види аварій і катастроф можуть статися на об'єктах економіки України?
- Хто організовує захист населення і територій від НС техногенного характеру?
- Як врятуватись під час радіаційної аварії?
- Перша допомога потерпілим під час хімічної аварії.
- Як не допустити вибуху та пожежі і залишитись неушкодженим?

Тема 4. Соціальні і політичні небезпеки, їхні види та характеристики

Завдання 1. Доведіть антиконституційні дії Росії в Криму.

Завдання 2. Поясніть особливості Операції об'єднаних сил в Донецькій та Луганській областях.

Завдання 3. Яке соціальне значення ведення здорового способу життя, раціонального харчування для безпеки життєдіяльності.

Завдання 4. В чому полягає проблема поширення туберкульозу і ВІЛ / СНІДу в Україні.

Питання для самоконтролю

- Що розуміють під соціально-медичними загрозами безпеки нації?
- Яка ситуація із попередженням алкоголізму в Україні?
- Яка ситуація із наркотичною залежністю молоді в державі?
- Чим загрожує наростання епідемії туберкульозу в Україні?
- Що необхідно робити, щоб зупинити негативні процеси в здоров'ї нації?

Тема 5. Менеджмент безпеки, правове забезпечення захисту населення та АТО у НС. Управління силами та засобами ОГ під час НС

Завдання 1. Визначте роль місцевих адміністрацій та органів місцевого самоврядування по створенню безпечних та нешкідливих умов життя населення.

Завдання 2. Наведіть перелік органів управління, сил та ресурсів з попередження та реагування на НС.

Завдання 3. Дайте характеристику рятувальних та інших невідкладних робіт.

Завдання 4. Поясніть які види захисту населення від НС різного характеру застосовуються в Україні.

Питання для самоконтролю

- Що таке менеджмент безпеки?
- Хто має здійснювати управління безпечною життєдіяльністю населення?
- Роль держави в створенні безпечних умов для життєдіяльності населення.
- Що ви можете сказати про правове регулювання безпечної життєдіяльності населення в Україні?
- Назвіть сили і ресурси з попередження та реагування на НС в Україні.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів-оглядів. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за усталеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання рефератів-оглядів

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що реферат (лат. *refereo* – доношу, повідомляю, переказую) – це короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлене у вигляді письмової публічної доповіді; доповідь на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури по темі).

Зі свого боку, реферат-огляд складається на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Реферат-огляд, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності).

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду – до 15 сторінок формату А4.

1.5.2. Темі рефератів-оглядів

1. Ковід-19 як світова проблема біобезпеки.
2. Поширеність хвороб, що передаються статевим шляхом серед студентської молоді в Україні.
3. ХАЕС на Хмельниччині: проблеми та перспективи.
4. Поширеність ВЛІ/СНІДу та туберкульозу в Україні за останні 10 років як загроза безпеці української нації.
5. Динаміка НС техногенного характеру за останні 10-років та шляхи запобігання.
6. Динаміка НС природного характеру та шляхи їх запобігання.
7. Небезпеки пов'язані з електричним струмом.
8. Об'єкти радіаційної небезпеки в Україні та на Хмельниччині.
9. Об'єкти хімічної небезпеки в Україні та на Хмельниччині.
10. Об'єкти гідрологічної небезпеки в Україні та на Хмельниччині.
11. Розкрийте поняття ЗСЖ та його складові.
12. Психологія безпеки.
13. Як застерегтись від ураження блискавкою.
14. Сучасні транспортні засоби як джерело небезпек.

15. Стрес у житті сучасної людини.
16. Сучасні методи зняття стресів.
17. Пожежі в природних екосистемах: причини та наслідки.
18. Небезпеки сучасних міст.
19. Проблеми виживання при НС різного характеру.
20. Потенційно-небезпечні об'єкти Хмельниччини.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного або письмового заліку

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Предмет та завдання дисципліни «Безпека життєдіяльності».
2. Джерела небезпеки життєдіяльності та породжені ними фактори.
3. Аналіз стану з надзвичайними ситуаціями в Україні.
4. Класифікація надзвичайних ситуацій в Україні.
5. Елементи теорії ризику.
6. Основні принципи раціонального харчування.
7. Небезпеки пов'язані із продуктами харчування.
8. Роль фізкультури і спорту в підтриманні високої життєздатності.
9. Поняття ризику, безпеки, небезпеки, небезпечні і шкідливі фактори. Небезпечні фактори виробничого середовища.
10. Причини поширення наркоманії та заходи профілактики.
11. Поняття про наркоманію та токсикоманію. Заходи профілактики.
12. Вплив нікотину на організм. Шляхи переборювання шкідливої звички.
13. Вплив алкоголю, тютюнопаління та вживання наркотиків на репродуктивну функцію організму.
14. Особливості харчування людей в радіоактивно-забрудненій місцевості.
15. У чому полягає негативний вплив шкідливих звичок на життєздатність та життєдіяльність людини?
16. Невиробничий травматизм. Його причини та профілактика.
17. Долікарська допомога при отруєнні грибами.
18. Долікарська допомога при отруєнні отрухохімікатами.
19. Долікарська допомога при отруєнні ліками.
20. Долікарська допомога при отруєнні алкоголем.
21. Соціально-медичні загрози безпеці української нації.
22. Відповідальність населення за порушення законодавства з питань БЖД.
23. Роль органів місцевого самоврядування в організації безпечної життєдіяльності.
24. Основи раціонального харчування.
25. Державна політика у сфері профілактики травматизму невинного характеру в Україні.
26. Мутагенні фактори середовища та їх вплив на живі організми.
27. Антимутагенез.
28. Проблема поширення ВІЛ в Україні.
29. Хвороби, що передаються статевим шляхом. Їх профілактика та лікування.
30. Гострі кишкові інфекції, як фактори небезпеки.
31. Хімічні небезпеки в сучасному життєвому середовищі.
32. Побутова хімія, як джерело небезпек.
33. Види фізичних небезпек та основні заходи захисту.
34. Поняття електробезпеки. Види пошкоджень організму дією електроструму та заходи захисту.
35. Поняття про стрес. Наслідки психоемоційних стресів.
36. Шляхи профілактики стресових ситуацій.

37. Дія електричного струму на організм.
38. Перша допомога потерпілим від дії електричного струму.
39. Електромагнітні випромінювання та захист від них.
40. Заходи безпеки при контакті з іонізуючим випромінюванням.
41. Вплив іонізуючого випромінювання на організм.
42. Шляхи профілактики наркоманії та СНІДу.
43. Гострі кишкові захворювання та заходи по їх профілактиці.
44. Проблема поширення туберкульозу та шляхи її вирішення.
45. Заходи по боротьбі з інфекційними хворобами.
46. Канцерогени та канцерогенез.
47. Правила поведінки на воді та їх роль в запобіганні нещасних випадків.
48. Перша допомога потерпілим на воді.
49. Стихійне лихо, аварія, катастрофа. Допомога потерпілим від них.
50. Долікарська допомога при обмороженні.
51. Перша допомога при ушкодженні м'яких тканин, суглобів та кісток.
52. Зростання захворюваності венеричними хворобами та заходи профілактики.
53. Основні причини ДТП та їх профілактика.
54. Використання засобів індивідуального захисту органів дихання.
55. Зберігаюча поведінка населення в умовах загрози під час та після землетрусу.
56. Повені та підтоплення. Небезпеки пов'язані з їх настанням та дії населення.
57. Бурі, урагани, селі та сходження снігових лавин. Необхідні дії для мінімізації втрат від цих стихійних явищ.
58. Як застерегтись від небезпек у лісі?
59. Безпечне перебування у горах України.
60. Водні об'єкти, як фактори безпеки та шляхи запобігання втратам людей на них.
61. Обледеніння та лід. Що необхідно знати, щоб не потрапити у небезпеку.
62. Завдання електробезпеки по збереженню життя та здоров'я населення в Україні.
63. Пожежна безпека. Основні уражаючі фактори пожеж та дії населення під час пожежі.
64. Природні загрози, що можуть впливати на життєдіяльність Хмельниччини.
65. Техногенні небезпеки та типологія аварій на ПНО.
66. Заходи попередження НС на ПНО.
67. Характеристика вибухонебезпечних об'єктів в Україні та на Хмельниччині.
68. Порядок дій населення і влади у разі виникнення загрози чи настання пожежі (вибуху) на об'єкті.
69. Характеристика радіаційно-небезпечних об'єктів в Україні та на Хмельниччині.
70. Прилади радіаційної розвідки і контролю радіоактивного забруднення.
71. Дії у випадку загрози виникнення та настання радіоактивної небезпеки.
72. Характеристика хімічно небезпечних об'єктів в Україні та на Хмельниччині.
73. Дії влади і населення при аваріях на ХНО.
74. Оповіщення та інформування населення про природні та техногенні загрози.
75. Укриття населення в захисних спорудах під час та після НС різного характеру. Види захисних споруд.
76. Заходи з евакуації.
77. Інженерний захист територій, радіаційний і хімічний захист.
78. Медичний, біологічний, психологічний захист.
79. Засоби індивідуального захисту від уражаючих факторів різного характеру.
80. Характеристика соціальних і політичних небезпек в Україні.
81. Класифікація НС соціально-політичного характеру.
82. Проблеми поширення наркоманії.
83. Пияцтво та алкоголізм як комплексна проблема.
84. Шляхи виходу з тютюнової та алкогольної залежності.

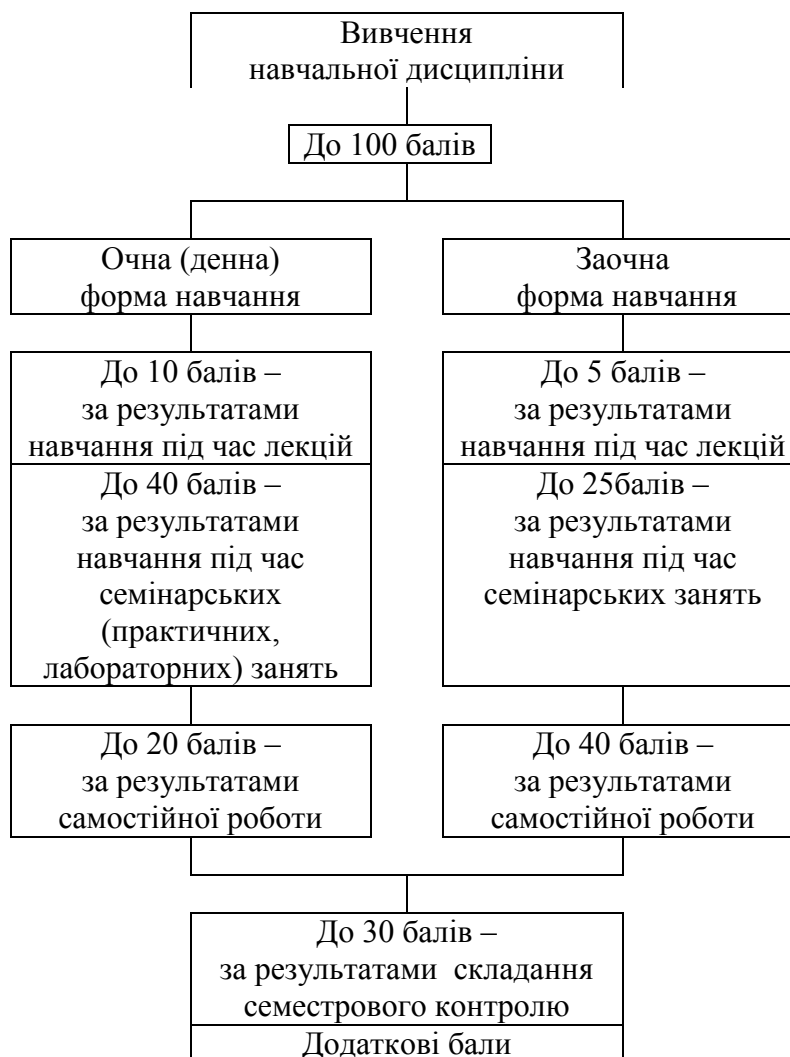
85. Поширення ВІЛ та СНІД в Україні.
86. Перша допомога при пораненнях і кровотечах.
87. Допомога при опіках та обмороженні.
88. НС воєнного характеру.
89. Правова основа захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.
90. Завдання органів місцевого самоврядування з проведення превентивних заходів щодо НС різного характеру.

1.6.2. Приклад залікового білету

1. Природні загрози, що можуть впливати на життєдіяльність Хмельниччини.
2. Характеристика радіаційно-небезпечних об'єктів в Україні та на Хмельниччині.
3. Укриття населення в захисних спорудах під час та після НС різного характеру. Види захисних споруд.

3. Схема нарахування балів

3.1. Нархування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

3.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до

Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 13 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій												
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	Денна	13	0,8	1,5	2,3	3,1	3,8	4,6	5,4	6,2	6,9	7,7	8,5	9,2	10,0
2	Заочна	відсутня	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно таблиці 4.2. до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 12 семінарських занять за денною формою навчання.

3.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	б тем	Номер теми					Усього балів
		1.	2.	3.	4.	5.	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	2	2	2	2	2	10
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	10					10
	Усього балів						20

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. Київ : Українська правнича фундація, 1996. 127 с.
2. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2.10.2012 року № 5403 – VI // ВВР України. 2012.
3. Бедрій Я. І. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. К. : Кондор, 2009. – 286 с.
4. Желібо Є. П., Заверуха Н.М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Київ : Каравелла, 2003. 328 с.
5. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 332 с.
6. Заплатинський В. М. Полімовний тлумачний словник з безпеки. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 120 с.
7. Коцан І.Я., Дмитрук О.Ю., Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності: підручник для ВНЗ. Харків:Фоліо,2014.- 460с.
8. Літвак С. М., Михайлюк В.О. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Миколаїв : ТОВ «Компанія ВІД», 2001. 230 с

9. Пістун І. П. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. Суми : Університет. книга, 1999. 301 с.
10. Ярошевська В.М., Ярошевський М.М., Москальов І. В. Безпека життєдіяльності. Київ : НМЦ, 1997. 292 с.
11. Ярошевський М. М. Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності: навч. посіб. Рівне, 2002. 216 с.

Тема 2

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. Київ : Українська правнича фундація, 1996. 127 с.
2. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2.10.2012 року № 5403 – VI // ВВР України. 2012.
3. Екологія і закон. Екологічне законодавство України : в 2 т. / За ред. В.І. Андрейцева. Київ : Юрінком Інтер, 1997. Т.1 704 с. Т.2. 576 с.
4. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. N 841.
5. Бедрій Я. І. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Київ : Кондор, 2009. 286 с.
6. Безпека життєдіяльності / Цапко В. Г. та ін. Київ : Знання, 2008. 397 с.
7. Інформаційний бюлетень Стан Безпеки життєдіяльності Хмельницької області у 2020 році . Випуск 12 . / За редакцією Манільчука І.А. Хмельницький : Навчально – метод . центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Хмельницької області, 2021.-163 с.
8. Желібо Є. П., Заверуха Н.М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Київ : Каравелла, 2003. 328 с.
9. Коцан І.Я., Дмитрук О.Ю., Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності: підручник для ВНЗ. Харків:Фоліо,2014.- 460 с.
10. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини : навч. посіб. Київ : Знання, 2007.332 с.
11. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. / Баб'як О. С. та ін. Харків : Ранок, 2000. 304 с.
12. Заплатинський В. М. Полімовний тлумачний словник з безпеки. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 120 с.
13. Знай та умій. Практичні рекомендації щодо дій населення в складних екстремальних ситуаціях. Хмельницький: НМЦ цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Хмельницької області, 2006. 70 с.
14. Лукашов О. Д. Безпека життєдіяльності: курс лекцій. Київ : Вид-во КНУ, 2004.230 с.
15. Пістун І. П. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. Суми : Університет. книга, 1999. 301 с.
16. Характеристика техногенної та природної небезпеки Хмельницької області. Хмельницький : НМЦ цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Хмельницької області, 2011. 73 с.
17. Ярошевська В.М., Ярошевський М.М., Москальов І. В. Безпека життєдіяльності. Київ: НМЦ, 1997. 292 с.
18. Ярошевський М. М. Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності: навч. посіб. Рівне, 2002. 216 с.

Тема 3.

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2.10.2012 року № 5403 – VI // ВВР України. 2012.
2. Екологія і закон. Екологічне законодавство України : в 2 т. / За ред. В.І. Андрейцева.
3. Київ : Юрінком Інтер, 1997. Т.1 704 с. Т.2. 576 с.
4. Правила пожежної безпеки в Україні // Наказ Міністерства Внутрішніх Справ від 30.12.2014.- № 147

5. Бедрій Я. І. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Київ : Кондор, 2009. 286 с.
6. Безпека життєдіяльності : [підручник] / В. Г. Цапко та ін. Київ : Знання, 2008. 397 с.
7. Виговська Т. В. Екологічний вплив ракетної техніки на довкілля Хмельниччини. Екологічний вісник. № 1. 2006. С.18-20.
8. Геврик Є. О. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Київ : Ельга – Н, КНТ, 2008. 384 с.
9. Заплатинський В., Матис Й. Безопасность в эру глобализации : монографія / В. Заплатинський, Й. Матис, К. : ЦУЛ, 2010.- 142 с.
10. Знай та умій. Практичні рекомендації щодо дій населення в складних екстремальних ситуаціях. Хмельницький : НМЦ цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Хмельницької області, 2006. 70 с.
11. Інформаційний бюлетень Стан Безпеки життєдіяльності Хмельницької області у 2020 році . Випуск 12 . / За редакцією Манільчука І.А. Хмельницький : Навчально – метод . центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Хмельницької області, 2021.-163 с.
12. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмурадо Б.Д. Ручні та пересувні засоби пожежогашіння: основні типи, будова та безпечне використання : навч. посіб. Київ, 2011. 189 с.
13. Культура безопасности на ядерных объектах Украины : учебн. пособ. / В. В Бегун та ін. Київ : НТУУ КПИ, 2009. 363 с.
14. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 332 с.
15. Коцан І.Я., Дмитрук О.Ю., Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності: підручник для ВНЗ. Харків: Фоліо, 2014.- 460с.
16. Мельник А. Основні аспекти висвітлення питань, що стосуються техногенної безпеки , в ході організації та проведення навчання з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності . Безпека життєдіяльності №10, 2014.- С10-12

Тема 4.

1. Безпека життєдіяльності. / В. Г. Цапко та ін. Київ : Знання, 2008. 397 с.
2. Геврик Є. О. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Київ : Ельга-Ніка, КНТ, 2008. 384 с.
3. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний. В. В. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Київ : Каравелла, 2003. 328 с.
4. Знай та умій. Практичні рекомендації щодо дій населення в складних екстремальних ситуаціях. Хмельницький : НМЦ цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Хмельницької області, 2006. 70 с.
5. Коцан І.Я., Дмитрук О.Ю., Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності: підручник для ВНЗ. Харків: Фоліо, 2014.- 460с.
6. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 332 с.
7. Мягченко О. П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 384 с.
8. Супрович М. П., Сенюк Д. В., Замойська К. В. Безпека життєдіяльності : практикум Київ : Кондор, 2007. 164 с.
9. Ходаківська О. М. Професійний стрес, як чинник вигорання фахівців у системі «людина - людина» : навч. посіб. Хмельницький : ХІСТ університету «Україна», 2010. 339 с.
10. Чумаченко С. Новітні технології самоорганізації у надзвичайних ситуаціях. Надзвичайна ситуація. №4. С.30-35
11. Ярошевська В.М., Ярошевський М. М., Москальов І. В. Безпека життєдіяльності. : підручник Київ : НМЦ, 1997. 292 с.
12. Ярошевський М. М. Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності : навч. посіб. Рівне, 2002. 216 с.

Тема 5.

1. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06. 1996 р. Київ : Українська правнича фундація, 1996. 127 с.
2. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 2.10.2012 року № 5403 – VI // ВВР України. 2012.
3. Желібо Є. П. Заверуха Н.М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Київ : Каравелла, 2003. 328 с.
4. Заплатинський В., Матис Й. Безопасность в эру глобализации : монографія. Київ : ЦУЛ, 2010. 142 с.
5. Знай та умій. Практичні рекомендації щодо дій населення в складних екстремальних ситуаціях. – Хмельницький : НМЦ цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Хмельницької області, 2006. – 70 с.
6. Коцан І.Я., Дмитрук О.Ю., Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності: підручник для ВНЗ. Харків:Фоліо,2014.- 460 с.
7. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 332 с.
8. Лукашов О. Д. Безпека життєдіяльності: курс лекцій. Київ : Вид-во КНУ, 2004. 230 с.
9. Халмурадов Б.Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях : навч. посіб. / Б. Д. Халмурадов. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 138 с.
10. Ярошевська В.М., Ярошевський М.М., Москальов І. В. Безпека життєдіяльності : підручник. Київ : НМЦ, 1997. 292 с.
11. Ярошевський М. М. Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності: навч. посіб. Рівне, 2002. 216 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. URL :<https://www.dsns.gov.ua/ua/Kerivnictvo.html>
2. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL :<http://www.menr.gov.ua>
3. Фонд соціального страхування України. URL : <http://www.fssu.gov.ua>
4. Інформація про погоду в Україні. . URL : <http://www.meta.ua>

Розробник навчально-методичних матеріалів:

Викладач дисципліни – доцент кафедри філософії, соціально- гуманітарних наук та фізичного виховання, кандидат біологічних наук, доцент

_____ Т.В. Виговська

__6 лютого__ _____ 2020 року

Схвалено кафедрою безпеки життєдіяльності та фізичного виховання

__7 лютого__ _____ 2020 року, протокол № __7__.

Завідувач кафедри _____ Л.А. Виговський

__7__ __лютого__ _____ 2020 року

Декан юридичного факультету

_____ С.А.Крушинський

__13__ __лютого__ _____ 2020 року

Погоджено методичною радою університету __13__ __лютого__ _____
2020 року, протокол № __5__.

Голова методичної ради _____ І.Б. Ковтун